

Πολεμικός Ελέφαντας

Το «άρμα μάχης» του αρχαίου κόσμου

Ο ελέφαντας ως όπλο εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην ιστορία των μαχών το 331 π.Χ., στη μάχη των Γαυγαμήλων, όταν ο Δαρείος Γ' τοποθέτησε μπροστά από το κέντρο της παράταξης του μικρό αριθμό (ίσως 15) ινδικών ελεφάντων, σε ρόλο κάλυψης των εκεί παρατεταγμένων ιλών του περσικού ιππικού και των δρεπανηφόρων αρμάτων [Αρριανός Γ', 11, 6], αλλά, κυρίως, αποσκοπώντας στην άσκηση ισχυρής ψυχολογικής πίεσης στο ηθικό των στρατιωτών του Μ. Αλεξάνδρου. Εντούτοις, σύμφωνα με όσα συνάγονται από τις πηγές, οι ελέφαντες δεν ανέλαβαν ουσιώδη δράση σ' αυτή τη μάχη και, εντέλει, αιχμαλωτίστηκαν από τον στρατηγό Παρμενίωνα, απ' ό,τι φαίνεται, αμαχητί, μετά το πέρας της νικηφόρας για τους Έλληνες μάχης [Αρριανός Γ', 15, 4 & 6].

Οι συνθήκες ήταν τελείως διαφορετικές έξι χρόνια μετά, το 326 π.Χ., στον Υδάσπη ποταμό (δυτική Ινδία), όταν ο βασιλιάς Πώρος επιτέθηκε κατά του στρατού του Αλεξάνδρου με έναν ισχυρότατο στρατό ενισχυμένο με 200 πολεμικούς ελεφάντες [Αρριανός Ε', 15, 4 / κατά τον Διόδωρο ΙΖ', 87, 2, οι ελέφαντες ήταν 130]. Οι ελέφαντες, οι οποίοι ήταν στολισμένοι και βαμμένοι κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προκαλούν δέος ("καταπληκτικώς κεκοσμημένους" [Διόδωρος ΙΖ', 87, 4]), παρατάχθηκαν σε ένα μέτωπο επτά χλμ. με διάκενα 30 μ. ο ένας από τον άλλον ("διέχοντα ελέφαντα ελέφαντος ου μείον πλέθρου" [Αρριανός Ε', 15, 5]). Τα διάκενα μεταξύ των ελεφάντων περιόριζαν λόχοι πεζικού παρατεταγμένοι σε μια δεύτερη γραμμή πίσω από τους ελέφαντες, με αποστολή να υποβοηθούν και να προστατεύουν τα θηρία από τις βολές των αντιπάλων. Αυτός ο τρόπος παράταξης, η εναλλαγή, δηλαδή, ελεφάντων και πεζών έδινε στον στρατό του Πώρου την όψη "πόλεως, με τους ελέφαντες να μοιάζουν με πύργους και τους στρατιώτες με μεσοπύργια" [Διόδωρος ΙΖ', 87, 5]. Οι ελέφαντες τους οποίους χρησιμοποίησαν οι Ινδοί δεν είχαν πύργους, αλλά ήταν αρκετά μεγάλοσωμοί ώστε να φέρουν δύο στρατιώτες στη ράχη τους - μαχητή και οδηγό (όπως πληροφορούμαστε από γνωστό νόμισμα που εικονίζει τον Αλεξάνδρο;) να καταδιώκει τον βασιλιά Πώρο, ο οποίος βρίσκεται στη ράχη ελέφαντα μαζί με έναν ελεφαντηλάτη). Η μάχη που ακολούθησε υπήρξε σκληρή και οι Μακεδόνες υπέστησαν πολλές απώλειες, καθώς οι ελέφαντες "τους πατούσαν και τους έσπαζαν τα όπλα

και τα οστά και πολλοί πέθαιναν με αυτό τον τρόπο, ενώ άλλους τους άρπαζαν με τις προβοσκίδες, τους σήκωναν ψηλά και τους κτυπούσαν με δύναμη στη γη ώστε έβρισκαν φοβερό θάνατο. Πολλούς τους κάρφωναν με τους χαιλιόδοντες και τους τραυμάτιζαν σε όλο τους το σώμα θανάσιμα" [ό.π. 88, 1]. Εντούτοις, παρά τις σοβαρές απώλειές τους και παρότι τα άλογα δεν άντεχαν τις βραχνές φωνές των ελεφάντων, οι Μακεδόνες σαρισσοφόροι κατόρθωσαν να εξουδετερώσουν τους ελαφρά οπλισμένους στρατιώτες που βρίσκονταν μεταξύ των ελεφάντων, αλλά και, πολεμώντας σαν μονομάχοι, κατέφεραν αλλεπάλληλα πλήγματα κατά των ελεφάντων (οι οποίοι κατά την εποχή εκείνη δεν ήταν θωρακισμένοι), κυρίως στην κοιλιακή χώρα, όπως και κατά των ιδίων των Ινδών ελεφαντηλάτων. Κατόρθωσαν να εξαγριώσουν τα υπερμεγέθη θηρία, με αποτέλεσμα αυτά, ματωμένα και μανιασμένα από τις πληγές τους, να καταστεί αδύνατο να συγκρατηθούν, να ξεφύγουν από τον έλεγχο των οδηγών τους και να στραφούν προς τους δικούς τους στρατιώτες, καταπιτώντας τους [Αρριανός 17, 3 κ.ε.]. Σαν να μη έφθανε αυτό, όρμησαν κοντά στους ελέφαντες οι ελαφρά οπλισμένοι Μακεδόνες κι άρχισαν με πελέκειες να αποκόπτουν τις φτέρες των ελεφάντων, οι οποίοι σωριάζονταν με κραυγές οδύνης. Εγκλωβισμένοι οι Ινδοί στρατιώτες μεταξύ των ελεφάντων και των επιθέσεων των Μακεδόνων, τράπηκαν σε φυγή.

Αυτή ήταν η πρώτη μάχη την οποία έδωσε με επιτυχία ελληνικός στρατός απέναντι σε πολεμικούς ελέφαντες. Ωστόσο, η στρατηγική ιδιοφυΐα του Μ. Αλεξάνδρου και η επιμονή και η μαχητικότητα των σαρισσοφόρων ήταν τα χαρακτηριστικά τα οποία χάρισαν στους Έλληνες τη νίκη, παρότι οι απώλειές τους ήταν οπωσδήποτε αξιοσημείωτες. Τόσες, ώστε να αναγνωρισθεί αμέσως από τον Αλέξανδρο η σημασία των πολεμικών ελεφάντων στο πεδίο της μάχης και να τους συμπεριλάβει στον στρατό του. Στο εξής και σε όλη τη διάρκεια των ελληνιστικών χρόνων δεν υπήρξε στρατός με αξιώσεις για νίκη, ο οποίος δεν είχε ενσωματώσει στις τάξεις του ελέφαντες. Έτσι, κατά την εποχή των Διαδόχων και των Επιγόνων κυριάρχησε στο πεδίο της μάχης ένας συνδυασμός οπλιτικής (μακεδονικής) φάλαγγας και ελεφάντων. Τα κύρια πλεονεκτήματα των πολεμικών ελεφάντων ήταν το μέγεθος (ιδίως των ινδικών) και η τρομακτική τους όψη. Αποδείχθηκαν ιδιαίτερα αποτελεσματικοί κατά του εχθρικού ιππικού, καθώς τα άλογα, τα

Όμοίωμα πολεμικού ελέφαντα του στρατού των Σελευκιδών κατά τη μάχη της Μαγνησίας (190 π.Χ.). Έργο του Γ. Καρούση.

οποία δεν ήταν εξοικειωμένα με την όψη, την οσμή και τον ήχο των θηριών αυτών, αφήνιαζαν. Μια σειρά ελεφάντων με διάκενα των 20-50 μ. ήταν αρχακή για να ανακόψει την επέλαση του αντίπαλου ιππικού. Δεν χρησιμοποιούντο, όμως, μόνο ως ένα είδος "παραπετάσματος" απέναντι στο ιππικό. Μπορούσαν, ακόμη, να επιτεθούν σε παρατεταγμένο πεζικό, προξενώντας σοβαρές φθορές, ή και εναντίον οχυρωμένων πόλεων ή στρατοπέδων κατά τη διάρκεια μιας πολιορκίας. Ωστόσο, η χρήση ελεφάντων είχε ένα μεγάλο μειονέκτημα: αν και ήταν δύσκολο να φροντιστεί, η πρόκληση αλληπάλληλων πληγμάτων στο σώμα του πολεμικού ελέφαντα ή η εξόντωση του ελεφαντηλάτη ήταν αρκετά για να εξαγριώσουν το ζώο και να το καταστήσουν ανεξέλεγκτο και, επομένως, επικίνδυνο ακόμη και για τις φίλιες δυνάμεις. Το μειονέκτημα αυτό επιχείρησαν να ελαχιστοποιήσουν οι στρατοί των ηγεμόνων της ελληνιστικής περιόδου, παρατάσσοντας μικρές μονάδες ψιλών (ελαφρά οπλισμένων πεζών) στα διάκενα των ελεφάντων και θωρακίζοντας τα πόδια των ελεφάντων με δερμάτινους μιάντες ή μεταλλικούς δακτυλίους. Οι πολεμικοί ελέφαντες ήταν οργανωμένοι σε ίλες των οκτώ ζώων, οι οποίες συγκροτούσαν σχηματισμούς των 16, 32, 64 κοκ. ελεφάντων. Κάθε σχηματισμός είχε τον δικό του επικεφαλής, ενώ το σύνολο του σώματος των ελεφάντων τελούσε υπό τις διαταγές ενός γενικού διοικητή.

Στις μάχες τις οποίες έδωσαν ο Ευμένης και ο Αντίγονος τόσο στην Παρατακηνή (317 π.Χ.), όσο και στη Γαβιηνή (316 π.Χ.), ο ρόλος των πολεμικών ελεφάντων υπήρξε κατά κοινή ομολογία αποφασιστικός. Την αυξημένη σημασία του πολεμικού ελέφαντα αναγνώριζαν απόλυτα οι αντίπαλοι: γι' αυτό στην Παρατακηνή ο Αντίγονος, ο οποίος διέθετε μόνο 65 ελέφαντες, αποπειράθηκε - ανεπιτυχώς - να κλέψει πριν από τη μάχη τους 125 ελέφαντες του Ευμένη για να αποκτήσει υπεροχή, ενώ στη Γαβιηνή η θανάτωση του οδηγού - ελέφαντα της παρατάξης του Ευμένη σήμανε την υποχώρηση

των υπολοίπων, εξέλιξη η οποία ασφαλώς επέδρασε στην τελική ήττα του από τον Αντίγονο. Όπως συμβαίνει, όμως, πάντα με κάθε νέο όπλο, αναζητούνται και επινοούνται γρήγορα τρόποι αντιμετώπισής του. Ετσι, στη μάχη της Γάζας (312 π.Χ.) ο Πτολεμαίος ο Λάγος, του οποίου ο στρατός δεν περιελάμβανε ελέφαντες, προκειμένου να αντιμετωπίσει τους 43 ελέφαντες του Δημητρίου, χρησιμοποίησε τον περίφημο "χάρακα": ξύλινες σανίδες με καρφιά οι οποίες κινούντο με αλυσίδες ("χάρακα σεσιδηρωμένον και δεδεμένον αλύσειν" [Διόδωρος ΙΘ', 83, 2]). Οι ελέφαντες πάτησαν με τα μαλακά τους πόδια πάνω στα καρφιά και, πληγωμένοι, άρχισαν να τρέχουν προς κάθε κατεύθυνση σκορπώντας πανικό και αναστάτωση στον στρατό του Δημητρίου, ο οποίος υπέστη τότε μια βαριά ήττα από τον Πτολεμαίο.

Τα εκατό χρόνια που ακολούθησαν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως η εποχή των ελεφάντων στα πεδία των μαχών της Ανατολής. Η δύναμη και το δέος που σκορπούσε ο πολεμικός ελέφαντας ήταν η αιτία να υιοθετηθεί γρήγορα ως σύμβολο της βασιλικής εξουσίας των μοναρχών της ελληνιστικής περιόδου. Ήδη από το 320 π.Χ. ο Πτολεμαίος Α', βασιλιάς της Αιγύπτου, και λίγο αργότερα ο Σέλευκος Α' (303-293 π.Χ.) κυκλοφόρησαν α-

σημένα τετράδραχια με την παράσταση της θεοποιημένης κεφαλής του Μ. Αλεξάνδρου, κερασφόρου, με δορά ελέφαντα - έναν νομισματικό τύπο τον οποίο υιοθέτησαν για τις προσωπογραφίες τους και άλλοι Έλληνες βασιλείς, όπως ο Αγαθοκλής των Συρακουσών και ο Ευθύδημος Α' της Βακτρίας. Η επιτυχημένη εκστρατεία του Σέλευκου Α' στην Ινδία (305 π.Χ.), η οποία του απέφερε 500 πολεμικούς ελέφαντες ως αποζημίωση από τον Chandragurta Maurya και είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί εντυπωσιακά η ισχύς του σελευκιδικού στρατού, εορτάσθηκε με την κοπή ενός χρυσού στατήρα, στον οπισθότυπο του οποίου χαραχθηκε η θεά Αρτεμις πάνω σ' ένα άρμα το οποίο σέρνουν ελέφαντες. Τελικά ο Σέλευκος Α' παρέταξε στη μάχη της Ιηού (301 π.Χ.) 400 πολεμικούς ελέφαντες, αρκετούς όμως για να του χαρίσουν τη νίκη απέναντι στον Αντίγονο και τον γιο του Δημήτριο, οι οποίοι διέθεταν μόνο 75 ελέφαντες [Πλούταρχος, Δημήτριος 28, 6 & Διόδωρος Κ', 113, 4]. Σημαντική ήταν η συμβολή των ελεφάντων στους αγώνες των Σελευκιδών για να εκδιωχθούν οι Γαλάτες από τη Μικρά Ασία. Σε μια μεγάλη μάχη που έμεινε γνωστή ως "μάχη των ελεφάντων" (275 π.Χ.), λόγω του πλήθους των πολεμικών ελεφάντων που έλαβαν μέρος σ' αυτή, ο Αντίοχος συνέτριψε

τις δυνάμεις των Γαλατών, χωρίς, ωστόσο, να τους εκδιώξει από τη Μικρά Ασία.

Η δυνατότητα των Σελευκιδών βασιλέων να προμηθεύονται ελέφαντες από τις Ινδίες προσέδωσε μια αξιοσημείωτη υπεροχή στον στρατό τους. Ετσι, ο πολεμικός ελέφαντας κατέστη βασικό στοιχείο του σελευκιδικού στρατού σε όλη τη διάρκεια της ζωής του βασιλείου. Γεμάτοι δύναμη, ολόσωμοι ινδικόι ελέφαντες στόλισαν πολλές νομισματικές σειρές των Σελευκιδών (ιδίως εκείνες του Αντίοχου Γ', 221-187 π.Χ.), δηλώνοντας τόσο το βασιλικό κύρος τους όσο και την πάγια πολιτική τους για προσάρτηση των Ινδιών.

Στην Ευρώπη τους ελέφαντες έφερε ο βασιλιάς της Ηπείρου Πύργος, όταν, το 280 π.Χ., εκστράτευσε εναντίον των Ρωμαίων. Επρόκειτο για είκοσι πολεμικούς ελέφαντες, που του είχε παραχωρήσει ο Πτολεμαίος ο Κεραυνός. Ο Πύργος καινοτόμησε τοποθετώντας, για πρώτη φορά, στη ράχη τους πύργους μάχης, ούτως ώστε να αυξηθεί κατακόρυφα η ισχύς τους. Σε κάθε πύργο επέβαινε ένας λοχιοφόρος και ένας τοξότης, των οποίων αποστολή ήταν να πλήττουν όσους από τους εχθρούς επιχειρούσαν να εμποδίσουν την πορεία των ελεφάντων. Στα ύστερα ελληνιστικά χρόνια ο πύργος ήταν αρκετά μεγάλος, ώστε να χωρά

τέσσερις πολεμιστές. Τον ελέφанта καθήθυνε ένας ελεφαντηλάτης, οπλισμένος με ένα μικρό δόρυ, η αιχμή του οποίου ήταν συνδυασμός λόγχης και γάντζου. Στη μάχη της Ηράκλειας ο Πύρρος κατήγαγε μια μεγάλη νίκη εναντίον των ρωμαϊκών λεγεώνων του Πόπλιου Βαλέριου, οι οποίες για πρώτη φορά αντίκριζαν ελέφαντες. Αλλά και στις επόμενες μάχες του Πύρρου, αν και υπέστη μεγάλες απώλειες σε άνδρες, οι ελέφαντες συνέβαλαν σημαντικά στη διάλυση της παρατάξης του ρωμαϊκού στρατού (μάχη του Ασλίου, 279 π.Χ.). Ο Πύρρος μετέφερε τους πολεμικούς του ελέφαντες και στη Σικελία, στον απελευθερωτικό του αγώνα κατά των Καρχηδονίων. Αλλά και οι Καρχηδόνιοι δεν άργησαν να εντάξουν στον στρατό τους ελέφαντες, όχι βέβαια ινδικούς, αλλά ένα κάπως βραχυσώμο είδος βορειοαφρικανικού ελέφанта, τον λεγόμενο του "δάσους". Ο ίδιος ο Αννίβας το 218 π.Χ. επιχείρησε να διασχίσει τις Άλπεις έχοντας στον στρατό του 37 τέτοιους ελέφαντες, οι οποίοι, όμως, δεν άντεξαν στις κακουχίες και στις αντίξοες κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής. Το ίδιο είδος αφρικανικού ελέφанта χρησιμοποιήσαν από νωρίς οι Πτολεμαίοι και αργότερα οι Ρωμαίοι, δεδομένης της αδυναμίας τους να προμηθευθούν τον ανώτερο ινδικό ελέφанта, ο οποίος ήταν μονοπώλιο των Σελευκιδών. Στη μάχη της Ζάμας (202 π.Χ.) οι λεγεώνες του Πόπλιου Κορνήλιου Σκιπιώνα (του Αφρικανού) είχαν εκπαιδευθεί κατάλληλα για να αντιμετωπίσουν τους πολεμικούς ελέφαντες του Αννίβα: άνοιγαν μεγάλους διαδρόμους μέσα στην παράταξη τους αφήνοντας τους ελέφαντες να διέρχονται και στη συνέχεια λόγγιζαν τους ελέφαντες και τους οδηγούς τους. Η συντριβή του καρχηδοναϊκού στρατού ήταν ολοκληρωτική.

Η τελευταία μεγάλη μάχη στην οποία έλαβαν μέρος πολεμικοί ελέφαντες και από την οποία κρίθηκε η μοίρα της Μικράς Ασίας, ήταν η μάχη της Μαγνησίας (190 π.Χ.) παρά το όρος Σίτυλο, ανάμεσα στις δυνάμεις του Σελευκίδη βασιλιά Αντίοχου Γ' του Μεγάλου και του Ρωμαίου ύπατου Λεύκιου Κορνήλιου Σκιπιώνα, ο οποίος υποστηριζόταν από τους Ροδίους και από τον βασιλιά της Περγάμου Ευμένη Β', οι οποίοι ήθελαν να εμποδίσουν την επεκτατική πολιτική του Αντίοχου στη Μικρά Ασία. Ο στρατηγός Σκιπιώνας είχε στη διάθεσή του 16 αφρικανικούς ε-

ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΕΛΕΥΚΙΑΚΟΥ ΕΛΕΦΑΝΤΑ ΣΤΑ 54 mm (ΚΑΙΜΑΚΑ 1/32)

Ο εικονιζόμενος πολεμικός ελέφانتος, ο οποίος είναι αφρικανικός, βασίστηκε σε ένα αγαλματίδιο της Σύλλογής «Greau». Είναι δημιουργία του γνωστού γλύπτη Ιωάννη Καρούση, ο οποίος ειδικεύεται στα ελληνικά θέματα και αποδίδει πιστά το «άρμα μάχης» της αρχαιότητας. Ο ελέφانتας φέρει πανοπλία και λοφίο στο κεφάλι (το οποίο αποτελεί δάνειο από ανάλογη εξάρτηση ιππύλατων αρμάτων), ενώ τα αυτιά του είναι βαμμένα κόκκινα, προσδίδοντάς του ακόμη πιο τρομακτική όψη. Πάνω στον ξύλινο πύργο, ο οποίος είναι στερεωμένος γύρω από το στήθος, την κοιλιά και κάτω από την ουρά του ελέφанта, βρίσκονται τρεις πολεμιστές: ένας σαρισσοφόρος, ένας δορυφόρος και ένας τοξότης, οι οποίοι φέρουν τον τυπικό οπλισμό και θωράκιση της περιόδου. Τα κράνη των στρατιωτών, οι πλάκες θωράκισης και οι φολίδες του ελέφанта είναι κατασκευασμένες από ορειχάλκινο. Τα λοφία και τα χιτώνια των στρατιωτών έχουν ερυθρό χρώμα, ενώ οι θώρακες είναι χρώματος μεταλλικού σιούρου γκρι. Την αμυντική θωράκιση του πύργου ενισχύουν δύο ορειχάλκινες ασπίδες, μία σε κάθε πλευρά. Για όσους από τους φίλους αναγνώστες διαθέτουν μοντελιστικές γνώσεις, παραθέτουμε μερικώς βασικές πληροφορίες βαφής του εικονιζόμενου πολεμικού ελέφанта.

Τα προτεινόμενα μοντελιστικά χρώματα είναι σε κωδικούς Humbrol και τα λάδια ζωγραφικής προέρχονται από τη σειρά της Winsor & Newton.

Ερυθρό: βασικό χρώμα No 60 Matt Scarlet, πέρασμα και σκούπισμα με μίγμα Burnt Umber + ελάχιστο Lamp Black. Φώτισμα με καθαρό No 60.

Ορειχάλκινο: βασικό χρώμα No 54 Brass, πέρασμα και σκούπισμα με Burnt Umber + Raw Umber (γίνεται όσες φορές χρειάζεται, φωτίζοντας όλη την επιφάνεια με καθαρό No 54).

Επιδερμίδα: βασικό χρώμα No 61 Matt Flesh και πέρασμα με μίγμα λαδιών Burnt Sienna + Yellow Ochre + Titanium White + ελάχιστο Crimson + ελάχιστο Cadmium Yellow. Τα φωτισματα γίνονται με ανοικτότερους τόνους του βασικού, ενώ οι σιάκιες με Burnt Umber.

Στέλιος Δημηράς

Το εικονιζόμενο μοντέλο διατίθεται έτοιμο συναρμολογημένο και βαμμένο ή έτοιμο συναρμολογημένο σε πατίνα, από τις Εκδόσεις Περισκόπιο κατόπιν παραγγελίας στο τηλέφωνο: 010-3821985, ώρες: 12.00-16.00 καθημερινά, πλην Σαββάτου - Κυριακής. Υπεύθυνος: Σ. Δημηράς

λέφαντες, φανερά κατώτερους και σε αριθμό και σε μέγεθος από τους 64 τους Αντίοχου, οι περισσότεροι από τους οποίους ήταν ινδικοί, αν και υπήρχαν και μερικοί αφρικανικοί ελέφαντες (τους οποίους είχε μεταφέρει στη Συρία ο Πτολεμαίος ΣΤ' ο Φιλομήτωρ). Οι Ρωμαίοι, με την εμπειρία της μάχης στη Ζάμα, επέδειξαν μεγάλη αυτοπεποίθηση απέναντι στους ελέφαντες του Αντίοχου και αποφάσισαν να μη παρατάξουν τους δικούς τους ελέφαντες στην πρώτη γραμμή, αλλά πίσω από τις λεγεώνες, σε ρόλο περιφρούρησης. Αντίθετα, ο Αντίοχος τοποθέτησε 20 ελέφαντες, ανά δύο μπροστά και ενδιάμεσα κάθε τάξης του κέντρου της παρατάξεώς του, δημιουργώντας έτσι ένα αδιαπέραστο τείχος σε συνδυασμό με τη συμπαγή φάλαγγα του βαρέος πεζικού, και από 16 ελέφαντες, ως εφεδρεία, πίσω από τις δύο πτέρυγες. Η αποφασιστικότητα, όμως, του Σκιπιώνα και η κεραυνοβόλος επίθεση του Ευμένη, ο οποίος επέλασε κατά των ιππέων στο αριστερό κέρασ του Αντίοχου, είχε ως αποτέλεσμα να μείνουν στο κέντρο ακάλυπτα τα πλευρά της σελευκιδικής φάλαγγας των βαριά οπλισμένων και να χάσει τη συνοχή της, κατάσταση η οποία επιδεινώθηκε, ιδίως μετά από την πανικόβλητη φυγή των καταπληρωμένων από τα ρωμαϊκά τοξείματα πολεμικών ελεφάντων. Η ήττα του Αντίοχου είχε ως συνέπεια να χαθεί για πάντα η Μικρά Ασία για τους Σελευκίδες και να εγκαινιασθεί η όλο και αυξανόμενη παρουσία των Ρωμαίων στην περιοχή.

Δημήτριος Ν. Γαρουφαλής
Αρχαιολόγος - Δ/ντής Σύνταξης

CORPUS

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ • ΙΣΤΟΡΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ

Το Ανάκτορο του Μενελάου και της Ελένης

υποστηρίζει ότι ανακάλυψε
Ελληνας αρχαιολόγος

ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΤΟΥ ΛΑΥΡΙΟΥ

Τεχνολογική και οικονομική
άνθηση κατά την Κλασική Περίοδο

ΓΕΘ

Ανασκαφές στη χώρα
των Φιλισταίων

LEPTIS MAGNA

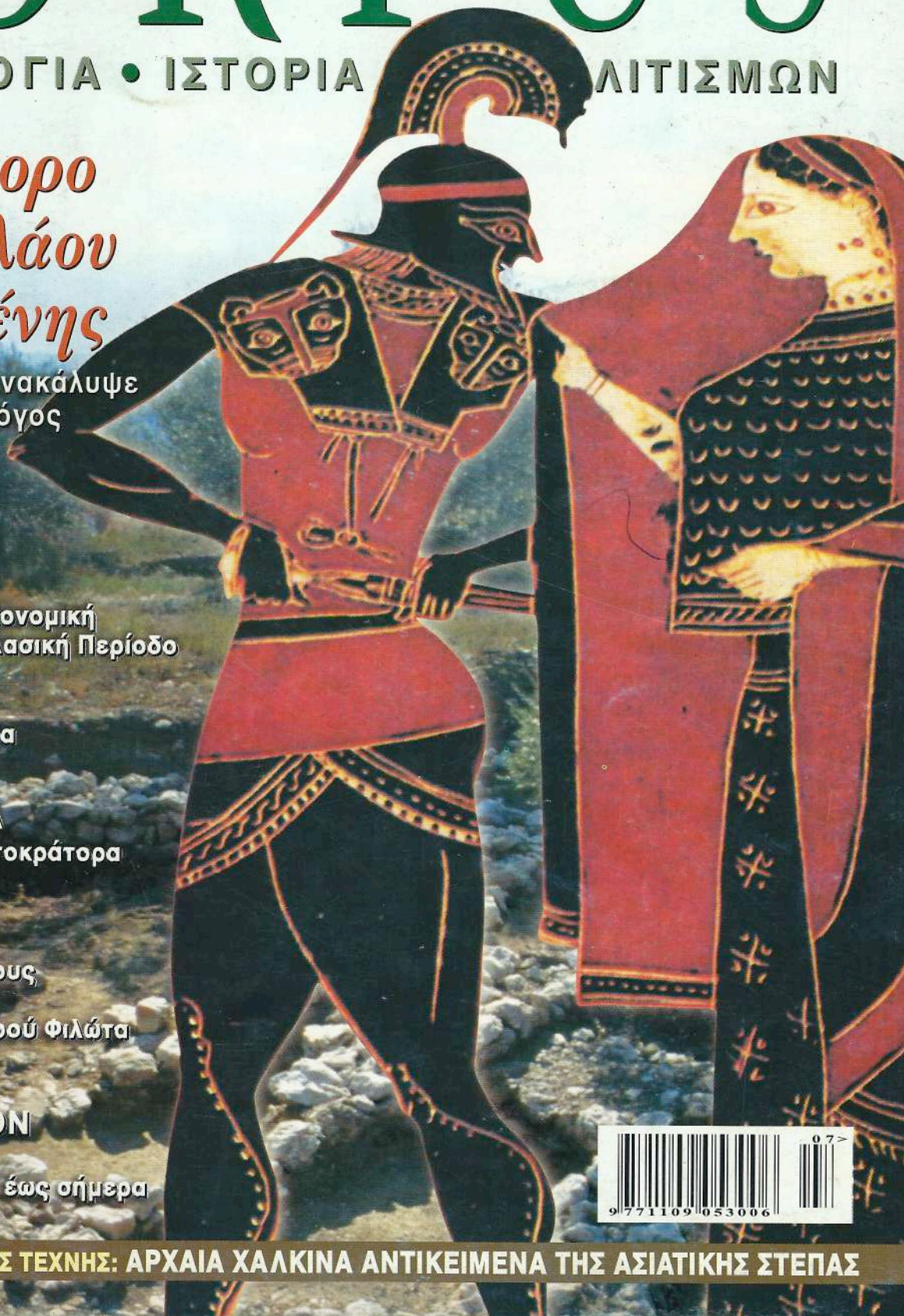
Η γενέτειρα του αυτοκράτορα
Σεπτίμιου Σεβήρου

ΑΡΧΑΙΑ ΙΑΤΡΙΚΗ

Το νερό στις μεθόδους
και τη φιλοσοφία
του Αμφισσαίου Ιατρού Φιλάτα

ΑΤΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η εξέλιξή του
από την αρχαιότητα έως σήμερα

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΚΛΑΔΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ: ΑΡΧΑΙΑ ΧΑΛΚΙΝΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΣΤΕΠΑΣ